

Het lijk in de tapperij

Wie zich regelmatig bezighoudt met archiefstudie, moet eigenlijk oogkleppen opzetten, om te voorkomen dat zijn aandacht wordt afgeleid. Want in elk archiefstuk kan hij stuiten op zaken die niet direct met zijn onderzoek te maken hebben, maar te leuk of te interessant zijn om te laten liggen. Heeft de nieuwsgierigheid het toch gewonnen van de discipline, dan kun je anderen er maar beter van laten meeprofiteren. Hieronder een voorbeeld, bij toeval gevonden door de historicus Jan van den Noort, bij zijn speurtochten in de 19de-eeuwse archieven van Rotterdam.

In 1852 had Rotterdam heel wat meer water, dan een wandeling door de huidige binnenstad zou doen vermoeden. Veel sloten en grachten werden in de loop van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw gedempt om plaats te maken voor wegen en straten. De bekendste voorbeelden zijn de Coolsingel en de Goudsesingel, die tot hun demping het stadsbeeld bepaalden. Het uiterlijk van de stad veranderde flink en een belangrijk

probleem, dat der drenkelingen, werd de wereld - althans de binnenstad van Rotterdam - uitgeholpen. Menig ongelukkige wandelaar belandde tot dan toe, om uiteenlopende redenen, in de stadsgrachten. Een zeer actieve plaatselijke afdeling van de Maatschappij tot Redding van Drenkelingen kende in 1852 aan 163 personen beloningen toe voor het redden van 149 drenkelingen. Voor zeventien drenkelingen kwam de redding te laat.

Kistje met voorwerpen, gebruikt bij het opwekken van de levensgeesten van drenkelingen, tweede helft 18de eeuw. Collectie Historisch Museum.

Een van van de zeventien ongelukkigen, een onbekende vrouw, kwam uitgebreid ter sprake in de gemeenteraad. Deze behandelde een klacht van kastelein G.H. Schupper, eigenaar van een tapperij aan de Magere Varkensteeg.

De handelingen van de raad gaven hiervan het volgende verslag: 'Adressant deelt mede, dat hem onlangs door een agent van politie aanzegging werd gedaan om ten zijnen huize een drenkeling te ontvangen. Adressant, geloovende dat het hier een drenkeling gold, die men nog hoopte in het leven terug roepen, deed onmiddellijk alles tot de ontvangst in gereedheid brengen; in plaats daarvan bragt men ten zijnen huizen het lijk eener vrouw, dat 17 dagen in het water en 1/4 uurs op de kade gelegen had. Dat lijk was hij toen verplicht verscheidene uren in huis te houden, hetgeen ten gevolge had, dat alle zijne kalanten de gelagkamer ontvlugten.

De kastelein verzocht de raad een onderzoek in te stellen 'opdat hem eene billijke schadevergoeding geworde'. Bovendien pleitte hij ervoor, dat de wettelijke verordening op de opneming van drenkelingen zou worden herzien, zodat hetgeen hem overkwam anderen bespaard zou blijven. 'Men konde kleine loodsen bouwen en ze met de noodige reddingsmiddelen voorzien of anders kon men den drenkeling in het digtst nabijzijnde huis brengen. Adressant vat het toch niet, waarom een drenkeling speciaal in eene tapperij moet gebragt worden, hetgeen toch even goed in eene fabriek, een winkel of heerenhuis zou kunnen geschieden.'

Burgemeester Hoffman stelde de raad voor om deze klacht voor te leggen aan de raadscommissie voor plaatselijke verordeningen en haar advies af te wachten. Het raadslid Hoyneck van Papendrecht vroeg om een nader onderzoek: '...het verschil tussen een drenkeling en een lijk, dat 17 dagen in het water heeft gelegen, was toch wel te zien.'

Een maand later rapporteerden politie en raadscommissie over de affaire: 'Op den bedoelden dag, des morgens ongeveer ten 11 ure, zag een agent van politie eene vrouw, drijvende in den Singel, nabij de Binnenwegsche Poort; hij liep naar de tapperij van Schupper in de Magere Varkensteeg en verwittigde hem, dat bij hem eene drenkeling zou ingebracht worden, waarna hij zich naar het bureau van politie spoedde, van zijne bevinding en handelwijze kennis gaf en eene dregge medenam, om, door middel van eene schuit, de drenkeling aan wal te halen; dit geschiedde en ten 11 1/4 ure bevond zich het lijk in de woning van Schupper.

Het was toen aan ieder onbekend, dat het lijk reeds 17 dagen in het water had gelegen, hetwelk eerst later uit de instructie bleek. Evenwel zag men alras, dat er geene mogelijkheid bestond om de drenkeling in het leven terug te roepen; de agent gaf daarvan andermaal aan het bureau van de politie kennis, waarop de commissaris een anderen agent afzond naar de doodgravers, met last om het lijk ten spoedigste weg te halen en naar het drenkelingenhuisje te vervoeren. Dit geschiedde dan ook met betamelijken spoed, vermits

het lijk ruim ten 1 ure uit de woning van Schupper werd weggevoerd.' De doodgravers ontfermden zich over het lijk en maakten een einde aan de bijna twee uur durende confrontatie met de dood.

Op de door Schupper geleden schade wierp het rapport een nieuw licht: 'Wat nu de bewering betrof van Schupper, dat door het voorgevallene alle zijne logeergasten zijne tapperij ontvlugten, deze is in strijd met de waarheid, blijkende uit zijne, door de politie onderzochte registers, dat hij sedert eene reeks van maanden geene logeergasten heeft gehad, waaruit van zelf volgt, dat zij hem met geene mogelijkheid konden ontvlugten. Bovendien verzekert de politie-agent, die voor de woning van Schupper, tot wering van het volk de wacht hield, niets te hebben gezien van eene ongesteldheid die Schoppers dochter volgens diens voorgeven zou hebben getroffen tengevolge van den aanblik van het lijk.'

De schade zou dus sterk zijn overdreven door de kastelein. Het rapport vervolgde: 'Daarentegen verklaart die agent, dat een groot aantal personen voortdurend binnen de tapperij gingen om zich van het voorgevallene te overtuigen, die allen een glas bier of jenever gebruikten en zoo zij daarmede een oogenblik aarzelden, door den kastelein tot het maken van eene of andere vertering werden aangemoedigd. Dit veroorzaakte zelfs zulk een debiet en drukte, dat de agent van politie Schupper toevoegde: Gij zoudt wel willen dat gij elken dag zo'n dag hadt,

hetwelk Schupper beaamde en waaruit dus voortvloeit, dat hij in plaats van schade voordeel gehad heeft.'

De raadscommissie voor plaatselijke verordeningen rapporteerde daarom, 'dat er weinig termen bestaan om schadevergoeding te verleenen; de voorstelling van Schupper was overdreven en onjuist.' Desalniettemin had hij overlast gehad. De commissie stelde voor hem hiervoor een vergoeding van vijf gulden te geven. De hoofdcommissaris van politie vond in het gebeurde aanleiding 'om de beambten van politie te onderrigten, dat drenkelingen, die lang in het water hebben gelegen en blijkbaar dood zijn, niet in eene tapperij gebragt maar onmiddellijk naar het drenkelingenhuisje vervoerd behooren te worden, en dan tevens met omzigtigheid te werk te gaan en de menscheijkheid in acht te nemen.'

De affaire verdween daarmee uit de gemeenteraad. Het drenkelingenprobleem bleef echter voortduren en, op te maken uit het jaarlijkse gemeenteverslag, veranderde er weinig aan de handelwijze van de politie. Jaarlijks vermeldde het verslag hoeveel tappers een schadevergoeding ontvingen voor 'het ontvangen van drenkelingen'.

Jan van den Noort

Verscheen in *Kroniek, periodieke uitgave van Roterodamum* (januari 1986) nr. 49, 3-4.